

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 640. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708758741376/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

At romanhandlingen er baseret på Henrik Gerhards og Ulf Brynjulfsens rivalisering om Edith, er sandt, men som de fleste raske totalanalyser dog en sandhed med modifikation. Det er således sandt nok, at Ediths tilsyneladende præference for Ulf er en vældig igangsætter af motivet næsten helt fra begyndelsen; men ellers må det medgives, at det spændingskabende jalousiforhold igennem hele romanens første bind særlig har at gøre med grosserer Halvvig: *han* er den i starten uerkendte, sidenhen åbenbarede, virkelige rival. Det er i andet bind, hvor Halvvig i visse henseender rykker tilbage, at Henrik Gerhard og Ulf står permanent imod hinanden som rivaler – og hver på sin vis tabere.

Men denne rivaliseren er naturligvis ikke det eneste, der ligger i relationen mellem Henrik Gerhard og Ulf. »Dobbeltmennesket« betegner jo først en karaktermæssig polarisering: den iagttagende og disciplinerede Gerhard – der til det sidste gerne nævnes ved efternavn⁴ – over for den »vilde« og ustandseligt talende Ulf; den borgerlige slider over for bohemen – en variant af en yndlingsmodsatning i århundredets litteratur og til dels i *En Overkomplet* og flere Drachmann-digtninger.⁵ Gerhard og Ulf er tillige professionelt forskellige: grafikeren og maleren over for digteren. Og medens Ulf har fået Drachmanns ydre, fysiske apparition, har Gerhard fået en meget stor del af synsvinklen i romanen og dermed adskilligt af Drachmanns indre, ikke mindst refleksioner og overvejelser. Det er i øvrigt teknisk interessant at observere og begrunde de steder i romanen, hvor noget meddeles *uden for* Gerhards synsvinkel – og uden for Ulf's skriftlige og mundtlige udgydelser.

Men *les extrêmes se touchent*: Ulf og Gerhard er jo for det første tiltrukket af hinanden; herunder ligger også det erotiske forskydningsforhold, at Gerhard er forelsket i Ulf som en mandlig Edith – det udtrykkes flere gange (se fx slutningen af 2.1.5) og får i slutningen af handlingen sin helt konkrete forklaring. Gerhard glider endvidere ind på Ulf's professionelle gebet, idet han mere og mere bliver digter. De samarbejder, og deres digteriske produktion bliver tomandsværker: først folkevisedramaet, sidst opsangen til folket – og i begge er ikke tilfældigt kærligheden, ja Edith en slags centrum. I anledningen af dramaet giver Ulf og Gerhard

hinanden ledsagende skriftlige refleksioner over dramaturgiske og teater-forhold. Gerhard udgiver Ulf's tekster. Men især overtager han mere og mere af Ulf's stemme, stilling, væsen. Gerhards skandale-tale ved konferensråd Brynjulfsens middag 1.III.7 er således næsten suffleret af den fraværende Ulf (talens provokation om Water-Closet-systemet I, s. 266 er således en gentagelse af Ulf's udgydelse 1.I.10, s. 111); det hedder direkte i begyndelsen af 1.III.8, s. 266, at »Ulf havde 'besat' ham denne Aften; den Fraværende havde talt ud af ham«. Det er handlingsmæssigt også denne tale, der medfører Gerhards udelukkelse fra det gode selskab og overgang til (Ediths og) Ulf's verden.

Men Gerhards karakter bliver også mere og mere »ulficeret«: den forhen så beherskede, selvkontrollerende mand har sammenbrud, og mere end én gang forløses han af gråd. Hans måske skønneste hallucinationsdrøm, den næstsidste i bogen, hvor Edith på en gang imødekommer og viger op i en himmelflugt, gentager i en blegere, mere åndig form den hallucinatoriske drøm, som Ulf kort før *sit* knæk havde om den revolutionære skærtorsdagsheks (2.III.6, s. 557f.).

Man kan godt vælge at sige, at Drachmann ikke i længden kunne holde de to modsatte og rivaliserende personer ude fra hinanden. Men man kan også lade afsmitningerne, sammenflydningerne, være en del af romanens psykologi og kunst – og da ikke den mindst subtile.

En ejendommelighed ved romanen, som måske skyldes Drachmanns forcerede hast med at få den sluttet, er, at vi faktisk ikke hører, at Ulf dør. Fra hans sygeleje i købstaden kommer et livstegn med digtet »Vi vil Guder!« (2.III.8), der dog også taler om et smertefuldt syge- og vel dødsleje. Derefter optræder Gerhard som udgiver af digte, noveller og aforismer af Ulf (2.III.9) – men ikke posthumt, for han søger Ulf's råd angående den store tidsroman, han (Gerhard) har i arbejde. Svaret, der ikke ses at relatere sig til Gerhards romanproblemer, kommer langt om længe, men er da også et meget ord- og indholdsrigt brev (2.III.10–11), hvoraf kun begyndelsen er skrevet af Edith efter diktat, resten, dvs. 10 af de ca. 11 tryksider, har patienten selv klaret. De handler om Edith, kvinderne, klasserne, revolutionen – den store

franske 1789 og den lille nylige i købstaden. Brevskriveren hen-tyder ofte til sin egen forestående død, bl.a. ved at nævne at have gjort »Begyndelsen til en Krigssang. De vil rimeligvis finde den blandt mine 'efterladte' Papirer.« (2, s. 576). Det har Gerhard åbenbart gjort, da den figurerer – med forfatterangivelse – som første strofe af sangen »Op, alle Mænd« i hans afsluttende vision. Den har han »Nogle Aar efter« (2.III.12, s. 580), og Ulf's død må da være indtrådt i mellemtiden. Mens Gerhard i et erindringsfor-løb husker på, at Skyggen er død og fru Funch er død og Edith tager sig af dennes nu forældreløse søn med Halvvig, så er der af Ulf's bortgang kun den indikation, at Gerhard »sætter sig i den gamle brøstfældige Hestehaarssofa, den han har udbedt sig som Arv efter Ulf.« (2, s. 583).

Dermed er Ulf dog ikke forsvundet helt ud af sagaen. Det fra romanen udeladte stykke af hans selvbiografi tryktes udparcelleret i to tidsskrifter. Det først (omkr. nytår 1890) publicerede i tids-skriftet *Af Dagens Krønike* bærer overskriften: »Af Ulf Brynjulf-sens Papirer«. Det senere, i januar 1891 i *Tilskueren* publicerede, har overskriften: »Ulf Brynjulf'sens efterladte Papirer«. Og i bogen *Den hellige Ild* (1899) møder vi Ulf Brynjulf'sen igen, dels som et talende genfærd i Hamborg, dels som ophav til et eller flere af bogens kapitler.

3. Tiden og stedet

Forskr. hører ikke helt, men dog næsten til de bøger, der – som *Pelle Erobreren* – ender med deres egen tilblivelse. I hvert fald er der påfaldende ligheder mellem det romanprojekt af Henrik Ger-hard, der omtales i 2.III.9, s. 570f., og den virkelige roman *Forskr.*, hvori omtalen og refleksionerne over projektet meddeles:

Gerhard har hverken som Ulf's udgiver eller som skribent på egne vegne haft held med at vinde et publikum, men så vil han »gøre et sidste Forsøg med en stor Roman – en Opgørelsesbog.« Arbejdet med den er vanskeligt; det synes i sidste instans at gå mere i retning af det lyriske end det narrative – bl.a. fordi det fø-